

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027

(2021/C 300/12)

Sprawozdawczyni generalna:	Gillian COUGHLAN (IE/Renew Europe), członkini rady hrabstwa Cork
Dokument źródłowy:	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027. Nowe podejście do kształcenia i szkolenia w epoce cyfrowej” COM(2020) 624

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Zauważa, że ograniczenia społeczne nałożone w związku z pandemią COVID-19 stymulują i przyspieszają wejście współczesnego społeczeństwa w „erę cyfrową” w edukacji.
2. Wzywa jednak do uwzględnienia faktu, że kiedy wspominamy o kształceniu i szkoleniu, odnosimy się do rozwijania myślenia krytycznego u małych dzieci, u łatwo ulegających wpływowi nastolatków i kierujących się ciekawością dorosłych, do upodmiotowienia – dzięki umiejętnościom materialnym i intelektualnym – handlowców, specjalistów, pracowników fizycznych, osób zajmujących się konserwacją, pracowników sektora usług, przedsiębiorców i rolników – krótko mówiąc, zawsze odnosimy się do ludzi.
3. Ostrzega, że w tym momencie ważne jest dokonanie rozróżnienia między edukacją cyfrową a uczeniem się przez internet lub na odległość, które zostało narzucone pośpiesznie podczas pierwszego okresu obowiązywania środków izolacji nałożonych na społeczeństwo i które zostało dostosowane podczas kolejnych takich okresów. Dzisiejsza rzeczywistość nie jest zgodna z europejską wizją edukacji cyfrowej.
4. Zgadza się, że kryzys związany z pandemią COVID-19 zwrócił uwagę na kluczowe czynniki umożliwiające skuteczne kształcenie i szkolenie cyfrowe, a jednocześnie przyspieszył tempo tej zmiany i uwypuklił mocne i słabe strony edukacji cyfrowej, a także jej możliwości i ograniczenia.
5. Przypomina, że choć organizacja systemów kształcenia należy do kompetencji krajowych – bez uszczerbku dla wewnętrznego podziału kompetencji w każdym państwie członkowskim – to nowe wyzwania wymagają zwiększonej koordynacji na poziomie europejskim lub intensywniejszej polityki wsparcia w ramach europejskiego obszaru edukacji poprzez wykorzystanie międzynarodowych standardów technologicznych oraz strategii i zaleceń samej UE.
6. Przypomina ⁽¹⁾, że wsparcie władz lokalnych i regionalnych dla edukacji i włączenia cyfrowego ma kluczowe znaczenie zarówno dla uczniów i studentów, jak i dla obywateli.
7. Z zadowoleniem przyjmuje wysiłki Unii Europejskiej na rzecz zwiększenia umiejętności cyfrowych obywateli europejskich w ciągu ostatnich dwudziestu lat, których kulminacją jest Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027, a także cel, jakim jest świadczenie wysokiej jakości, dostępnego, skutecznego i angażującego kształcenia sprzyjającego włączeniu społecznemu, przy jednoczesnym uwzględnieniu metodyki związanej z nauczaniem na odległość i zajęciami online oraz metodyki mieszanej.
8. Podkreśla znaczenie koncepcji spójności cyfrowej, przedstawionej w opinii „Cyfrowa Europa dla wszystkich” ⁽²⁾, jako ważnego dodatkowego wymiaru tradycyjnej koncepcji spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej określonej w Traktacie UE. Wzywa do rozszerzenia jej na sferę edukacyjną i do uwzględnienia jej w kolejnych zmianach Traktatu. Jest to niezbędny krok w celu sprostania wyzwaniom społecznym w świetle stale rosnących potrzeb w zakresie cyfryzacji, przy jednoczesnym zadbanie o to, by nie zostawić żadnej osoby ani żadnego regionu poza nawiasem działań.

⁽¹⁾ Opinia KR-u „Utworzenie europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.”, marzec 2021 r.

⁽²⁾ COR-2019-03332, opinia KR-u „Cyfrowa Europa dla wszystkich: wdrożenie w terenie inteligentnych rozwiązań sprzyjających włączeniu społecznemu”, przyjęta w październiku 2019 r.

Umiejętność cyfrowe dla wszystkich

9. Jest świadomy, że znaczenie umiejętności cyfrowych wykracza poza rynek pracy i odgrywa coraz ważniejszą rolę w życiu prywatnym i publicznym naszych obywateli, zwłaszcza w odniesieniu do uczenia się, dostępu do informacji i produktów, a także usług publicznych i prywatnych, włączenia społecznego, wypoczynku i wielu innych codziennych zastosowań.

10. Zaleca, aby plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej opierał się na najlepszych praktykach stosowanych w innych sektorach, np. w biznesie, przy jednoczesnym zachowaniu specjalistycznej wiedzy pracowników sektora edukacji oraz ważnego międzyosobowego zaangażowania w klasie.

11. Jest przekonany, że konieczne jest zadbanie o to, by edukacja cyfrowa trafiała również do najsłabszych osób i grup społecznych i stała się czynnikiem sprzyjającym spójności społecznej. Unia Europejska musi dołożyć wszelkich starań, aby stworzyć społeczeństwo, w którym uczestniczyć będą mogli wszyscy, niezależnie od wieku, płci, pochodzenia społecznego czy etnicznego oraz zdolności fizycznych i intelektualnych.

12. Ostrzega ponadto, że łączność między placówkami edukacyjnymi na obszarach wiejskich, oddalonych i wyspiarskich będzie miała kluczowe znaczenie dla przezwyciężenia różnic wynikających z rozproszenia lub izolacji ludności względem wielkich miast, i podkreśla, że w ramach Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej i środków krajowych na rzecz jego wdrożenia należy odpowiednio zająć się przepaścią cyfrową między dużymi miastami a obszarami wiejskimi, oddalonymi i wyspiarskimi.

13. Wzywa Komisję Europejską do aktywnego propagowania praw osób z niepełnosprawnościami do edukacji cyfrowej sprzyjającej włączeniu społecznemu, a także wzywa Komisję i państwa członkowskie do określenia elementów edukacji cyfrowej opracowanych dla osób z niepełnosprawnościami i dostosowanych do ich potrzeb oraz do dokonywania odpowiednich inwestycji i dzielenia się informacjami. Należy też uwzględnić potrzeby słabszych grup dotyczące kształcenia i umiejętności, zapewniając równy dostęp do wysokiej jakości kształcenia podstawowego.

14. Ważne jest również uwzględnienie potrzeb mniejszości narodowych oraz umożliwienie tworzenia i dostępu do treści zgodnych z ich prawem do nauki w języku ojczystym.

Połączenie edukacji cyfrowej i transformacji cyfrowej

15. Zwraca uwagę, że społeczeństwo europejska i światowa gospodarka będą teraz poszukiwały osób o umiejętnościach i zdolnościach umożliwiających stanie się architektami, budowniczymi i naturalnymi członkami nowego świata cyfrowego, i podkreśla związaną z tym potrzebę inwestowania w określenie, nauczanie i nabywanie podstawowych i zaawansowanych umiejętności cyfrowych.

16. Ubolewa, że nawet 35 % osób aktywnych zawodowo w Europie nie posiada dzisiaj podstawowych umiejętności cyfrowych⁽³⁾ – choć wskaźnik ten stopniowo rośnie – podczas gdy 90 % miejsc pracy wymaga obecnie co najmniej minimalnego poziomu umiejętności cyfrowych. Wraz z przewidywaną transformacją cyfrową znacznie wzrośnie liczba i poziom niezbędnych podstawowych umiejętności cyfrowych.

17. Jest głęboko zaniepokojony faktem, że istnieje wyraźna przepaść w zakresie podstawowych umiejętności cyfrowych między pracownikami a bezrobotnymi, osobami starszymi i dorosłymi o niższym poziomie wykształcenia⁽⁴⁾ oraz że wyraźnie rosną różnice w edukacji cyfrowej między kobietami a mężczyznami. Zachęcanie dziewcząt do podejmowania studiów w dziedzinie nauk ścisłych, technologii, inżynierii, (sztuki) i matematyki (STE(A)M) w celu zniwelowania przepaści cyfrowej między kobietami a mężczyznami będzie krokiem we właściwym kierunku. Wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do wykorzystania wdrożenia Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, programu „Cyfrowa Europa”, Erasmus+, programu „Horyzont Europa” i Europejskiego Funduszu Społecznego do promowania udziału kobiet w naukach STE(A)M i do zapewnienia, aby luka ta została zmniejszona dzięki wsparciu dla podmiotów świadczących usługi w zakresie edukacji cyfrowej.

18. Jest również zaniepokojony istnieniem wyraźnej przepaści cyfrowej na obszarach wiejskich, w całej społeczności edukacyjnej (nauczyciele, uczniowie i rodziny). Wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie, aby wykorzystywały wdrażanie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zagwarantowania, że finansowanie zmniejszy tę lukę poprzez ukierunkowane inwestycje w regionach zmagających się z wyzwaniem demograficznymi i borykających się ze znacznym i trwałym brakiem inwestycji oraz poprzez określenie stabilnych i trwałych projektów, które mają wpływ na całą społeczność edukacyjną.

⁽³⁾ „EU actions to address low digital skills” [Działania UE na rzecz rozwiązania problemu niskich umiejętności cyfrowych], Review, nr 2, Europejski Trybunał Obrachunkowy, 2021.

⁽⁴⁾ Tamże.

19. W związku z tym popiera również cel europejskiego programu na rzecz umiejętności, jakim jest zapewnienie, by do 2025 r. 70 % osób w wieku od 16 do 74 lat posiadało podstawowe umiejętności cyfrowe.

20. Zaleca ponadto, aby wszystkie programy szkoleń i przygotowania zawodowego zawierały element cyfrowy, wykraczający poza staże „Cyfrowe możliwości” i niezależny od nabywanych umiejętności, oraz by w ramach proponowanej europejskiej platformy wymiany tworzono dla tych kursów treści podobne do międzynarodowego komputerowego „prawa jazdy” (*International Computer Driving License – ICDL*), dodatkowo do europejskiego certyfikatu umiejętności cyfrowych, który będzie opierać się na samoocenie.

21. Podkreśla potrzebę uczynienia edukacji cyfrowej integralną częścią uczenia się przez całe życie i wzywa sektor prywatny i publiczny do wywiązania się ze spoczywającej na nich odpowiedzialności za kształcenie i szkolenie obywateli, by mogli oni stać się – oraz pozostać – konkurencyjnymi na rynku pracy i dostosowanymi do potrzeb tego rynku, a jednocześnie spełniać się w życiu osobistym.

Edukacja cyfrowa – szanse i wyzwania

22. Uważa, że cyfryzacja edukacji może przynieść duże korzyści, jeśli jest ukierunkowana na osobę uczącą się, dostosowana do wieku i zorientowana na rozwój. Takie kształcenie, przy użyciu odpowiednich środków, gwarantowałoby wszystkim dostępną i wysokiej jakości edukację sprzyjającą włączeniu społecznemu oraz urzeczywistniałoby prawo do edukacji jako podstawowe prawo człowieka.

23. Apeluje o bezpośrednie finansowanie publiczne mające na celu rozwój nowych modeli nauczania i promowanie umiejętności w XXI wieku na wszystkich poziomach kształcenia, od szkoły po uniwersytet, a także ukierunkowane na dalsze uproszczenie struktury unijnych programów finansowania, co umożliwi uczestnictwo szerszej puli zainteresowanych stron i rozszerzenie partnerstw między przemysłem a uczelniami wyższymi.

24. Wzywa do wzmocnienia etycznego wykorzystywania sztucznej inteligencji i danych w kształceniu i szkoleniu pedagogów oraz do wspierania działań związanych z badaniami naukowymi i innowacjami w ramach programu „Horyzont Europa”.

25. Wzywa Komisję Europejską do udostępniania i promowania różnych programów i środków poprzez przystępne informacje i komunikację oraz poprzez wspieranie zdecentralizowanego systemu realizacji za pośrednictwem różnych sieci UE takich jak ośrodki innowacji cyfrowych.

26. Oferuje swoją pomoc w rozpowszechnianiu kampanii uświadamiającej „Connectivity4schools”.

27. Wyraża zaniepokojenie nasileniem się przemocy cyfrowej i cybernękania i podkreśla potrzebę zapobiegania takim zachowaniom poprzez edukację.

28. Wzywa do stosowania na wstępnym etapie – przy udziale regionów i miast – systemu bonów w celu rozpoczęcia badań i rozwoju w zakresie możliwości edukacji cyfrowej.

29. Jest zaniepokojony frustracją związaną z niedostateczną łącznością i ze sprzętem, wyrażaną w ubiegłym roku przez wielu uczniów i nauczycieli w europejskich miastach i regionach. Z jednej strony, ponownie wyraża swoje przesłanie⁽⁵⁾, że należy zmienić priorytety w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury edukacyjnej oraz że władze lokalne i regionalne będą wspierać przejście na nowoczesną, funkcjonalną, cyfrową i ekologiczną infrastrukturę edukacyjną w swoich społecznościach. Z drugiej zaś strony, wzywa rządy krajowe do zapewnienia wszystkim nauczycielom i uczniom, za pośrednictwem unijnych lub krajowych programów finansowania lub partnerstw z lokalnymi przedsiębiorstwami, odpowiedniego cyfrowego sprzętu edukacyjnego, a także bezpłatnego dostępu do aplikacji i platform w zakresie komunikacji cyfrowej i edukacji.

30. Podkreśla, że globalna pandemia uwypukliła niezastąpione umiejętności nauczyciela. Nauczyciele zapewniają interakcje międzyludzkie, kierowanie dyskusją, zachęcanie, pokazywanie, wyjaśnianie, korygowanie, ocenę, doradztwo, wsparcie, wiedzę specjalistyczną i ogólną. Wnosi o rozwijanie tych umiejętności również tak, aby można było je zastosować w kontekście cyfrowym, ponieważ nauczyciele odgrywają szczególnie istotną rolę w wykorzystywaniu technologii cyfrowych do nauczania i uczenia się oraz we włączaniu technologii cyfrowych w te działania.

31. Ostrzega jednak, że technologie edukacyjne powinny pozostać narzędziem, a nie zastępować kształcenia osobistego, ponieważ interakcje międzyludzkie mają zasadnicze znaczenie dla dobrego samopoczucia i rozwoju uczniów, w tym w komunikacji między nauczycielami a uczniami oraz komunikacji między uczniami.

⁽⁵⁾ Opinia KR-u „Utworzenie europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.”, marzec 2021 r.

32. Uznaje za niepokojące wyniki ostatnich badań⁽⁶⁾, które wskazują, że jedynie 40 % nauczycieli czuje się przygotowanych, by korzystać z technologii cyfrowych podczas nauczania.
33. Sugeruje, aby modele kształcenia nauczycieli w całej Unii Europejskiej były w większym stopniu dostosowane dzięki zacieśnionej współpracy między naszymi uniwersytetami i między ośrodkami kształcenia ustawicznego nauczycieli, i wzywa do stworzenia fizycznych ośrodków w miastach uniwersyteckich, tak aby nauczyciele z całego systemu edukacji mogli w trakcie kariery zawodowej korzystać z wysokiej jakości ustawicznego doskonalenia zawodowego. Ponadto proponuje, aby treści wykorzystywane do ustawicznego kształcenia nauczycieli były ogólnodostępne do ponownego wykorzystywania w codziennych działaniach dydaktycznych.
34. Popiera koncepcję ram treści w dziedzinie edukacji cyfrowej, chciałby jednak uzyskać zapewnienie, że zagwarantowane zostanie finansowanie na poziomie regionalnym, tak by wszyscy nauczyciele mieli poczucie, że należą do danego ośrodka, a języki regionalne są wspierane dzięki odpowiedniemu dostosowaniu zasobów dla wszystkich.
35. Powiada się za tym, by europejskie ramy treści w dziedzinie edukacji cyfrowej dysponowały własnym inkubatorem technologicznym w celu tworzenia treści – znormalizowanych zgodnie z modelem SCORM (Shareable Content Object Reference Model – model odniesienia dla elementów współdzielonych treści) i cechujących się wysoką jakością zgodną z modelem OER (Open Educational Resources – otwarte zasoby edukacyjne) – i w celu wspierania nauczycieli i innych specjalistów w tworzeniu treści, programów nauczania i zasobów zgodnie z powyższymi kryteriami. Niezbędne jest wzmacnianie współpracy i wymiany materiałów edukacyjnych oraz dobrych praktyk w zakresie metod nauczania. Zaleca, aby jednostka ta wspierała krajowe departamenty edukacji w ocenie zastosowań technologicznych, tak aby przeznaczano środki na najlepsze technologie, przeprowadzano ścisłą kontrolę oraz odpowiednio wykorzystywano wszelkie zebrane dane.
36. Wzywa Komisję, by wspierała za pośrednictwem odpowiednich środków – m.in. w ramach programów Erasmus+, „Horyzont Europa” i InvestEU – tworzenie paneuropejskich platform na rzecz szerokiego rozpowszechniania treści i narzędzi edukacyjnych w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu i wielojęzyczności, z uwzględnieniem języków regionalnych.
37. Uwypukla inwestycje UE w kulturę cyfrową; przykładem jest tu Europeana, która oferuje treści cyfrowe na temat historii i kultury europejskiej, przyczyniając się w ten sposób do dywersyfikacji nauczania w szkołach w całej Unii Europejskiej.
38. Popiera i wzywa do zwielokrotnienia takich inicjatyw jak projekt szkół cyfrowych Wspólnego Centrum Badawczego, udostępniających bezpłatne i masowe otwarte kursy internetowe (*Massive Open Online Courses* – MOOC).
39. Podkreśla potrzebę kultury cyfrowej wśród społeczności edukacyjnej. W czasach, gdy wydaje się, że w internecie dostępna jest całość wiedzy, istotne jest, aby społeczność ta była w stanie odróżniać konkretne fakty od opinii oraz je filtrować, a także samodzielnie analizować i zestawiać dane.
40. Ważne jest również znalezienie sposobów pomocy rodzicom we wspieraniu ich dzieci w dostępie do edukacji cyfrowej.
41. Zauważa również, że rodziny, uczniowie i pracownicy edukacyjni zgłaszali poważne przypadki cyberprzemocy. Stwierdza też, że nadal świadczona jest i finansowana opieka psychologiczno-społeczna nad uczniami i studentami w każdym wieku.
42. Wzywa Komisję do zajęcia się specyficznym charakterem danych dotyczących kształcenia i zagrożeniem związanym z brakiem regulacji w zakresie ich wymiany i przechowywania. Wzywa również Komisję do zaangażowania Europejskiej Rady Ochrony Danych (EROD) w refleksję nad stworzeniem specjalnego statusu danych dotyczących uczniów i osób uczących się oraz do podniesienia świadomości wszystkich stron zaangażowanych w edukację cyfrową (nauczycieli, studentów, uczniów, osób uczących się i rodziców) na temat znaczenia cyberbezpieczeństwa, a także do znalezienia sposobów ciągłego zwiększania cyberbezpieczeństwa w tej dziedzinie.

Bruksela, dnia 7 maja 2021 r.

Apostolos TZITIKOSTAS

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów

⁽⁶⁾ Międzynarodowe badanie nauczania i uczenia się OECD (TALIS), 2018 r.